

УДК 159.923

[https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-4\(38\)-1069-1084](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-4(38)-1069-1084)

Тягур Любомира Миронівна доктор філософії (PhD) з галузі «Соціальні та поведінкові науки». Психологія, доцент кафедри психології та особистісного розвитку Навчально-наукового інституту менеджменту та психології, ДЗВО «Університет менеджменту освіти», вул. Січових стрільців, 52-А, м.Київ, 04053, тел.: (066)114-68-09, <https://orcid.org/0000-0001-5106-2920>

Бергхауер-Олас Емьовке Ласлівна доктор філософії (PhD) з галузі «Соціальні та поведінкові науки». Психологія, доцент, доцент кафедри педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління закладом освіти, Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II, Закарпатська область, 90202, м. Берегове, пл. Кошута, 6, тел.: (099)407-62-50, <https://orcid.org/0000-0002-1576-0286>

ПРОФЕСІЙНА МОТИВАЦІЯ МАЙБУТНЬОГО ПСИХОЛОГА ПІД ЧАС ВІЙНИ

Анотація. У статті проаналізовано проблему потенційного чинника досягнення успіху в професійній діяльності під час війни – професійної мотивації майбутнього психолога. Визначення домінуючої мотивації проводилося на основі статистичного аналізу зв'язку між двома категоріальними змінними.

Статистично значиму залежність виявлено між змінними – домінуюча мотивація та стать за допомогою «Методики оцінки особистих якостей, пов'язаних з розумінням гумору», що дозволило виявити наступні результати: діагностична тема «агресія-самозахист» пов'язана з мотивом самозбереження – чверть всіх чоловіків, які взяли участь у дослідженні та лише 4,3% жінок надали пріоритет цьому мотиву пов'язаному з агресією та самозахистом для захисту своїх інтересів, території, фізичної безпеки або самооцінки, що є цілком виправданим під час воєнних дій. Половина досліджуваних чоловіків студентів-психологів та 8,7% жінок, обрали провідний мотив взаємини між статтями. Чверть досліджуваних чоловіків та 8,7 % жінок обрали 3 діагностичну тему «шкідливі звички», що можна пов'язати із мотивом релаксації та стресора. Жоден чоловік і лише 4,3% жінок обрали 4 діагностичну тему «гроші», що відображає бажання матеріального благополуччя та фінансової стабільності в майбутніх психологів. Майже кожна п'ята жінка обрала діагностичну тему «кар'єра». Провідний мотив «кар'єра» в здобувачів вищої освіти може виявлятися у бажанні досягти професійного успіху та просування у сфері психології. 39,1% жінок надали перевагу діагностичній темі «соціальні

негаразди», що може відобразити бажання уникнути конфліктів, розривів у взаєминах та неприємностей в соціальному оточенні. 17,4% жінок обрали 10 діагностичну тему «людська дурість», що відповідно, говорить про їх панівний мотив – пізнання, прагнення до істини як самої цінності, самоствердження у володінні істинним знанням; у них майже немає бар'єрів і умовностей у спілкуванні.

Аналіз методики діагностики особистості на мотивацію до успіху показав такі результати: низької мотивації до успіху серед досліджуваних здобувачів вищої освіти не виявилось; 41,9% студентів показали середню мотивацію до успіху; 51,6% досліджуваних виявили помірно високу мотивацію та 6,5% – занадто високу мотивацію до успіху. Виявлено статистично значиму залежність між змінними мотивація до успіху та рік навчання і зроблено відповідний аналіз.

Проведено дисперсійний аналіз залежності мотивації до успіху, домінуючої мотивації та статевої приналежності; домінуючої мотивації та форми навчання; мотивації до успіху, домінуючої мотивації та року навчання і охарактеризовано дані результати.

Ключові слова: мотивація, майбутній психолог, домінуюча мотивація особистості, мотивація до успіху, мотивація уникнення невдач.

Tiahur Liubomyra Myronivna Doctor of Philosophy (PhD) in the field of «Social and Behavioral Sciences». Psychology, Associate Professor of the Department of Psychology and Personal Development of the Educational and Scientific Institute of Management and Psychology, University of Education Management, St. 52-A, Cichovy stretsiv, Kyiv, 04053, tel.: (066)114-68-09, <https://orcid.org/0000-0001-5106-2920>

Berhkhauer-Olas Emovke Laslivna Doctor of Philosophy (PhD) in the field of «Social and Behavioral Sciences». Psychology, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Pedagogy, Psychology, Primary, Preschool education and Management of Educational Institutions, Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, Transcarpathian region, 90202, Berehove, Kossuth Square, 6, tel.: (099)407-62-50, <https://orcid.org/0000-0002-1576-0286>

PROFESSIONAL MOTIVATION OF THE FUTURE PSYCHOLOGIST DURING THE WAR

Abstract. The article analyzes the problem of professional motivation of the future psychologist as a potential factor in achieving success in professional activities during the war. The determination of the dominant motivation was carried out on a basis of a statistical analysis of the relationship between two categorical variables.

A statistically significant relationship was found between the variables – dominant motivation and gender using the "Methodology for assessing personal qualities related to the understanding of humor", which made it possible to reveal the following results: the diagnostic theme "aggression-self-defense" is related to the motive of self-preservation – a quarter of all men, who took part in the study and only 4.3% of women gave priority to this motive related to aggression and self-defense to protect their interests, territory, physical safety or self-esteem, which is fully justified during military operations. Half of the studied male psychology students and 8.7% of female students chose the leading motive of the relationship between the sexes. A quarter of the studied men and 8.7% of the women chose the 3rd diagnostic topic "harmful habits", which can be associated with the motive of relaxation and stressor. No men and only 4.3% of women chose the 4th diagnostic topic "money", which reflects the desire for material well-being and financial stability in future psychologists. Almost every fifth woman chose the diagnostic topic "career". The leading motive of "career" in higher education students can be manifested in the desire to achieve professional success and promotion in the field of psychology. 39.1% of women preferred the diagnostic topic "social troubles", which may reflect the desire to avoid conflicts, breaks in relationships and troubles in the social environment. 17.4% of women chose the 10th diagnostic topic "human stupidity", which, accordingly, speaks of their dominant motive - knowledge, striving for the truth as an independent value, self-affirmation in the possession of true knowledge; they have almost no barriers and conventions in communication.

The analysis of the methodology of personality diagnosis on motivation for success showed the following results: low motivation for success was not found among the studied higher education students; 41.9% of students showed average motivation for success; 51.6% of the respondents showed moderately high motivation and 6.5% - too high motivation for success. A statistically significant relationship between the variables motivation to succeed and the year of study was found and the corresponding analysis was made.

A dispersion analysis of the dependence of motivation to success, dominant motivation and gender was carried out; dominant motivation and form of education; motivation for success, dominant motivation and year of study and characterized the given results.

Keywords: motivation, future psychologist, dominant personality motivation, motivation to succeed, motivation to avoid failure.

Постановка проблеми. Під час воєнного часу надзвичайно важливе місце в професійному розвитку сучасного психолога займає мотивація, адже вона здатна підвищувати працездатність особистості, запобігати монотонії та стресу що неминуче виникають у професійній діяльності. Вмотивовані психологи здатні вкладати більше зусиль у якість та продуктивність своєї діяльності, вони мають схильність до самоактуалізації та професійного

розвитку, активно вивчають нові теорії, методи та практики, що допомагає їм бути в курсі останніх тенденцій у психології і розширювати свої професійні компетенції. Вони є ефективними в роботі з клієнтами, оскільки вони вкладають зусилля в досягнення позитивних результатів, і, відповідно, задоволені клієнти рекомендують їх іншим, що сприяє розвитку їхньої практики. Вона є енергією для подолання перешкод та збереження інтересу до роботи.

В професійній діяльності психолога важливим є визначення домінуючої мотивації, оскільки вона відображає загальну направленість та пріоритети особистості. Це те, що визначає, чого людина прагне, які цілі вона ставить перед собою. Домінуюча мотивація може бути різною для кожної особистості і включає в себе різні аспекти, такі як досягнення, влада, соціальна взаємодія тощо.

Професійна мотивація поділяється на внутрішню, в основі якої лежить прагнення людини до успіху, що включає особистісні спонукання до саморозвитку, досягнення фахових навичок та статусу в професії, та зовнішню, що пов'язується з отриманням визнання, фінансовою винагородою, уникненням неприємних наслідків або невдач у своїй професійній діяльності [1]. Мотивація до успіху стимулює майбутніх практичних психологів до впровадження нових ідей, творчого мислення та пошуку інноваційних рішень у своїй роботі. Люди з високою мотивацією до успіху мають схильність до встановлення амбітних цілей, розвитку своїх навичок і компетенцій, та постійного самовдосконалення. Вони демонструють високу продуктивність та ефективність у своїй роботі, оскільки постійно прагнуть досягати найкращих результатів. Основою мотивації до успіху є позитивні цілі та самореалізація, саме тому вона є більш продуктивною та стимулюючою у цьому виді діяльності.

З іншого боку, мотивація уникнення невдач також може мати вплив на професійний успіх, але його вплив неоднозначний і потребує додаткових досліджень. Деякі дослідження показують, що певна міра мотивації уникнення невдач може бути корисною, оскільки стимулює особистість до уникнення помилок та постійного покращення. Однак, коли мотивація уникнення невдач переважає, вона може призводити до перфекціонізму, перебоїв у виконанні завдань і страху перед ризиком, що може обмежувати творчий потенціал та розвиток. Ця мотивація може походити від страху перед провалом, невпевненості у власних здібностях або бажання уникнути критики та негативних наслідків. Мотивація уникнення невдач може спонукати майбутніх практичних психологів бути обережними, вдосконалювати свої навички та постійно підвищувати якість своєї роботи, щоб уникнути можливих проблем. Вони можуть мати підвищену потребу в безпеці і стабільності, а також можуть використовувати стратегії уникнення викликів. Мотивація уникнення невдач може бути корисною у визначених ситуаціях, але

якщо вона переважає, вона може створювати стрес та перешкоджати розвитку та досягненню успіху [2].

Отже, мотивація до успіху та мотивація уникнення невдач є актуальними чинниками, які впливають на професійний успіх майбутніх практичних психологів. Розвиток внутрішньої мотивації до успіху, спрямованої на досягнення високих результатів та самореалізацію, може бути особливо корисним для психологічної практики. Враховуючи важливість домінуючої мотивації в діяльності, важливо розуміти внутрішні мотиви та визначити, що саме мотивує майбутнього психолога до досягнення успіху в професійній діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення мотивації є одним з ключових досліджень в психології. Найвідоміші теорії мотивації це: теорія ієрархії потреб Абрахама Маслоу, теорія посилення Берніса Скіннера, теорія самовизначення Едварда Деці та Річарда Райана, теорія «фіксованого» та «розвиваючого» мислення Карол Двек.

Значний вклад у розвиток теорії мотивації вніс Абрахам Маслоу, завдяки своїй теорії ієрархії потреб, яка була опублікована в 1943 році в статті під назвою «Теорія людської мотивації». Згідно з цією теорією, потреби людини розташовані в ієрархічній послідовності і кожен рівень потреби потребує задоволення перед тим, як активізуються потреби на наступному рівні [3].

Згідно з теорією посилення Берніса Скіннера, поведінка може бути змінена або закріплена за допомогою позитивного або негативного посилення чи покарання. Скіннер вважав, що навчання і формування поведінки можливі завдяки систематичному застосуванню посилення. Його дослідження стосувалися не лише тварин, а й людей. Берніс розробив концепцію "позитивного посилення", яке може включати похвалу, винагороди або інші позитивні стимули для посилення бажаної поведінки. Згідно концепції "негативного посилення", відбувається видалення неприємних стимулів після певної поведінки, що також може її посилити [4], [5].

В теорії самовизначення Едварда Деці наголошується, що люди мають вбудовану потребу самовизначення та автономії, яка впливає на їхню мотивацію та психологічне благополуччя. Згідно з цією теорією, Деці розрізняє три основні типи мотивації: автономна мотивація – коли людина діє з внутрішньою природною потребою або інтересом, без зовнішнього тиску чи нагоди; контрольована мотивація – коли поведінка зумовлена зовнішнім тиском, нагодою або очікуванням винагороди чи покарання; аморфна мотивація – коли мотивація неясна або нечітка, і людина може діяти без ясного розуміння своїх мотивів. Е.Деці вважає, що наша мотивація найбільш ефективна тоді, коли ми діємо автономно, тобто коли ми відчуваємо, що контролюємо свою діяльність і вона відповідає нашим внутрішнім цінностям та потребам [6].

В людини є три основні потреби, які впливають на її мотивацію: потреба у компетентності, що полягає у відчутті бути ефективним і компетентним у

виконанні завдань або досягненні цілей; потреба у приналежності, тобто бажання бути частиною групи, відчувати підтримку, розуміння та пов'язаність з іншими людьми; потреба у самовизначенні, змістом якої є власне відчуття автономності, контролю над власним життям і вибором. Комплекс цих потреб є основними поштовхами до мотивації та внутрішнього задоволення. Річард Райан і Едвард Деці стверджують, що коли ці потреби задовольняються, людина відчуває більшу стабільність, щастя і самореалізацію [7].

Згідно теорією «фіксованого» та «розвиваючого» мислення Карол Двек, люди можуть мати різний підхід до свого інтелектуального потенціалу. Ті, хто мають «фіксоване» мислення, вважають, що їхні здібності та інтелект фіксовані, і вони не можуть значно змінитися. З іншого боку, ті, хто мають «розвиваюче» мислення, вірять, що їхні здібності можна розвивати через навчання, старання та вдачу. Дослідження Двек показують, що думка про інтелектуальні здібності може мати великий вплив на мотивацію та досягнення людини. Ті, хто вірять у розвиваюче мислення, частіше готові приймати виклики, відчувають більше ентузіазму до навчання та стають більш стійкими у випробуваннях [8].

Метою статті є вивчення та дослідження мотивації майбутніх психологів як потенційного чинника досягнення успіху в професійній діяльності.

Методи та методики дослідження. Вибірку склали студенти – психологи закладів вищої освіти України у кількості 93 осіб, з них 69(74,2%) жінок, 24 (25,8%) чоловіків. Форма навчання: денна – 66 (71%) студентів, заочна – 27 (29%) студентів. Рік навчання у ЗВО: перший – 9 (9,7%), другий – 12 (12,9%), третій – 15 (16,1%), четвертий – 33 (35,5%), п'ятий – 24 (25,8%) студентів. Участь у дослідженні була добровільна.

В даному емпіричному дослідженні застосовувались такі методи: статистичний аналіз зв'язку між двома категоріальними змінними та дисперсійний аналіз.

Методики дослідження: «Методика оцінки особистих якостей, пов'язаних з розумінням гумору» (А. Шмельов і В. Болдирева) та методика діагностики особистості на мотивацію до успіху та мотивацію до уникнення невдач (Т. Елерса).

Одержані результати підлягали математико-статистичному аналізу з використанням комп'ютерної програми SPSS (версія 23,0).

Виклад основного матеріалу. Визначення домінуючої мотивації проводилося за допомогою «Методики оцінки особистих якостей, пов'язаних з розумінням гумору» (А. Шмельов і В. Болдирева), що дозволило виявити наступні результати: 29,03% студентів обрали діагностичну тему «соціальні негаразди», 19,35% студентів надали перевагу 2 діагностичній темі «взаємини між статями», 12,9% студентів обрали 3 діагностичну тему «шкідливі звички»: 12,9% обрали 6 діагностичну тему «кар'єра», 12,9% здобувачів вищої освіти

обрали 10 діагностичну тему «людська дурість», 9,68% студентів надали пріоритет діагностичній темі «агресія-самозахист», 3,2% здобувачів освіти обрали 4 діагностичну тему «гроші». Не обрали досліджувані такі сфери, як «мода», «сімейні негаразди», «бездарність в мистецтві».

У результаті проведеного статистичного аналізу зв'язку між двома категоріальними змінними, статистично значиму залежність ми виявили між змінними – домінуюча мотивація та стать (рис.1), що дозволило зробити такі висновки:

Діагностична тема «агресія-самозахист» пов'язана з мотивом самозбереження. Цей мотив пов'язаний з потребою захищати себе від загроз, небезпеки або ворожих дій і може виявлятися через агресивну реакцію або самозахисну поведінку. Чверть всіх чоловіків, які взяли участь у дослідженні та лише 4,3% жінок надали пріоритет цьому мотиву пов'язаному з агресією та самозахистом для захисту своїх інтересів, території, фізичної безпеки або самооцінки, що є цілком виправданим під час воєнних дій. Цей мотив може сприяти активному захисту та відстоюванню своїх прав, а також досягненню своїх цілей шляхом більш агресивної поведінки, бажанням захистити не лише себе, а і своїх рідних та інших громадян України.

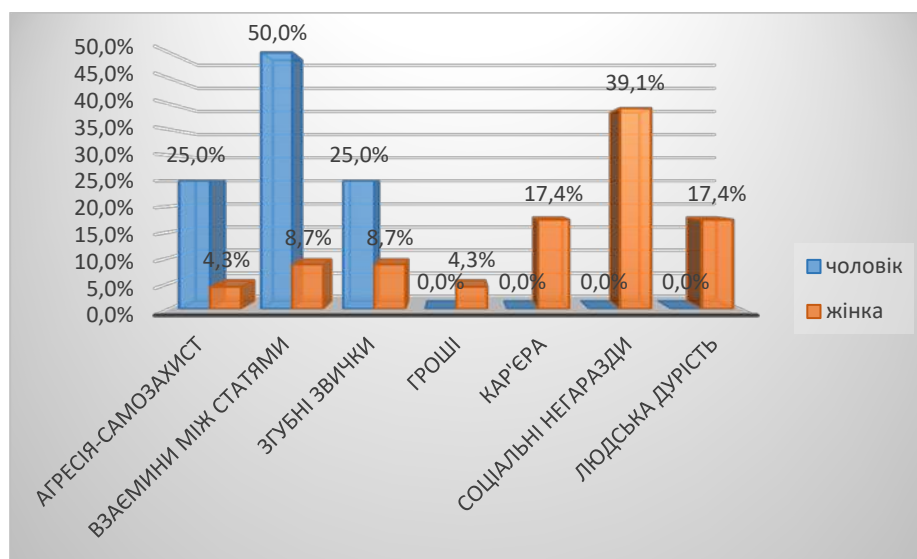

Рис.1. Результати статистичного аналізу зв'язку між домінуючою мотивацією та статтю досліджуваних

Половина досліджуваних чоловіків студентів-психологів та 8,7% жінок, обрали провідний мотив взаємини між статями. Оскільки, вони вивчають і розуміють психологічні аспекти взаємодії між людьми, це може бути спричинено мотивом емпатії та розуміння, так як майбутні психологи можуть надавати перевагу спілкуванню, що базується на розумінні, відкритості та співпереживанні; мотивом рівноправності та гендерної рівності, що спричинено усвідомленням гендерних нерівностей і, відповідно, сприяти

рівноправним взаєминам між статями, вони можуть бути зацікавлені у вивченні ролей, стереотипів та впливу гендерних чинників на взаємодію між статями; мотив сприяння здоровим взаєминам, через те, що, студенти можуть бути зацікавлені у побудові здорових, підтримуючих і невливових взаємин між статями, можуть вивчати комунікативні навички, врегулювання конфліктів та способи покращення взаємодії.

Чверть досліджуваних чоловіків та 8,7 % жінок обрали 3 діагностичну тему «шкідливі звички», що можна пов'язати із мотивом релаксації та стресора: використання згубних звичок, як засобу релаксації, або способу зняття стресу; з мотивом соціальної адаптації, щоб відчуватися більш комфортно або прийнятими в певному соціальному середовищі та з мотивом самолікування або самозадоволення: вживання шкідливих для здоров'я речовин, щоб справлятися з емоційними труднощами або відчувати тимчасове задоволення. Для студентів-психологів цю діагностичну тему можна пов'язати також з такими мотивами: мотив експерименту та пізнання, оскільки певна частина студентів-психологів можуть бути зацікавлені у дослідженні та розумінні психологічних аспектів згубних звичок, і вони можуть мати провідний мотив спробувати та вивчити більше про ці звички з боку перспективи психологічного розуміння; мотив самодослідження та саморозвитку, своєю суттю в даному випадку має те, що певна частина студентів-психологів можуть мати провідний мотив досліджувати себе і власні психологічні процеси, включаючи вплив згубних звичок на своє життя, вони можуть бажати розуміти, як такі звички і як саме впливають на їхню поведінку, емоції та мислення; мотив копіювання або адаптації: студенти-психологи можуть мати провідний мотив копіювати або адаптувати згубні звички, які вони спостерігають серед своїх однокурсників або в соціальному середовищі, що можна пов'язати з бажанням бути прийнятим певною групою.

Жоден чоловік і лише 4,3% жінок обрали 4 діагностичну тему «гроші», що відображає бажання матеріального благополуччя та фінансової стабільності. Деякі можливі мотиваційні чинники, пов'язані з провідним мотивом «гроші» у студентів-психологів, включають: фінансову незалежність, через досягнення високооплачуваної роботи, наявність достатніх ресурсів для задоволення своїх потреб і бажань, а також для планування майбутнього. Також цей мотив можна пов'язати із засобом покращення якості свого життя, через реалізацію бажань пов'язаних із можливістю подорожувати, купувати речі, які їх задовольняють, та насолоджуватися матеріальними благами. Цей мотив можна пов'язати із мотивом стабільності та безпеки: забезпечення собі та своїй родині фінансової стабільності та безпеки, забезпечення основних потреб, виплата рахунків, страхування та планування майбутнього.

Майже кожна п'ята жінка обрала діагностичну тему «кар'єра». Провідний мотив «кар'єра» в здобувачів вищої освіти може виявлятися у бажанні досягти професійного успіху та просування у сфері психології. Для

студентів це є бажання набути практичного досвіду, здобути професійних навичок, спілкуватися з клієнтами, проводити дослідження та випробовувати різні методи психологічної роботи. В подальшому це прагнення до професійного престижу, що полягає у визнанні власної кваліфікації у своїй галузі, впливу на розвиток психологічних знань. Також провідний мотив «кар'єра» пов'язується з потребою в фінансовій стабільності та матеріальному благополуччі. Здобувачі освіти можуть прагнути отримувати високооплачувану роботу та мати можливість розвивати свої фінансові можливості.

39,1% жінок надали перевагу діагностичній темі «соціальні негаразди», що може відображати бажання уникнути конфліктів, розривів у взаєминах та неприємностей в соціальному оточенні. Деякі можливі мотиваційні чинники, пов'язані з провідним мотивом «соціальні негаразди», включають бажання підтримувати гармонійні стосунки, прагнути уникати конфліктів, суперечок та непорозумінь, і намагатися створити сприятливу атмосферу спілкування. Жінки можуть мати провідний мотив бути прийнятою і цінованою в соціальному оточенні. Вони можуть бажати уникати ситуацій, які можуть призвести до критики, осуду або відчуття відокремлення від інших людей. Також з мотивом «соціальні негаразди» можна пов'язати із збереженням емоційного комфорту та благополуччя. Вони можуть бажати уникати ситуацій, які можуть спричинити стрес, тривогу або незручність. Це може включати уникання конфліктних ситуацій або відносин, що можуть призвести до негативних емоційних відповідей. Цей мотив пов'язують із бажання змінити соціальну дійсність і створити більш справедливу, рівноправну та підтримуючу соціальну систему. Майбутні психологи мають бажання впливати на політику, розробляти програми та проекти для підтримки людей у складних соціальних ситуаціях.

17,4% жінок обрали 10 діагностичну тему «людська дурість», що відповідно, говорить про їх панівний мотив – пізнання, прагнення до істини як самостійної цінності, самоствердження у володінні істинним знанням; у них майже немає бар'єрів і умовностей у спілкуванні. Вони позитивно ставляться до роботи з людьми, водночас їм не завадить підвищити інтерес як до власного внутрішнього світу, так і до нюансів переживань інших людей. Перешкода – неуцтво, обмеженість оточуючих.

Аналіз методики діагностики особистості на мотивацію до успіху (Т. Елерса) дав такі результати: низької мотивації до успіху серед досліджуваних здобувачів вищої освіти не виявилось; 41,9% студентів показали середню мотивацію до успіху; 51,6% досліджуваних виявили помірно високу мотивацію та 6,5% - занадто високу мотивацію до успіху.

Статистично значиму залежність ми виявили між змінними – мотивація до успіху та рік навчання (рис.2), що дозволило зробити такі висновки:

У студентів першого року навчання мотивація до успіху є рівномірно розподілена між рівнями (середній, помірно високий, занадто високий), що

може бути свідченням того, що кожен третій студент може переживати подовжений адаптаційний період, пов'язаний із переходом на дистанційне навчання, зумовлений війною, ваганням у правильності вибору професії, інші ж здобувачі освіти є більш вмотивованими, оскільки ці студенти зазвичай ще не зіткнулися зі складнощами та викликами навчання. Вони можуть бути ентузіастами, готовими вивчати нові теорії та методи психології, є дуже зацікавленими в психології, адже саме це обрана ними професія. Багато з них мають мріють допомагати людям, розуміти людську поведінку і мислення.

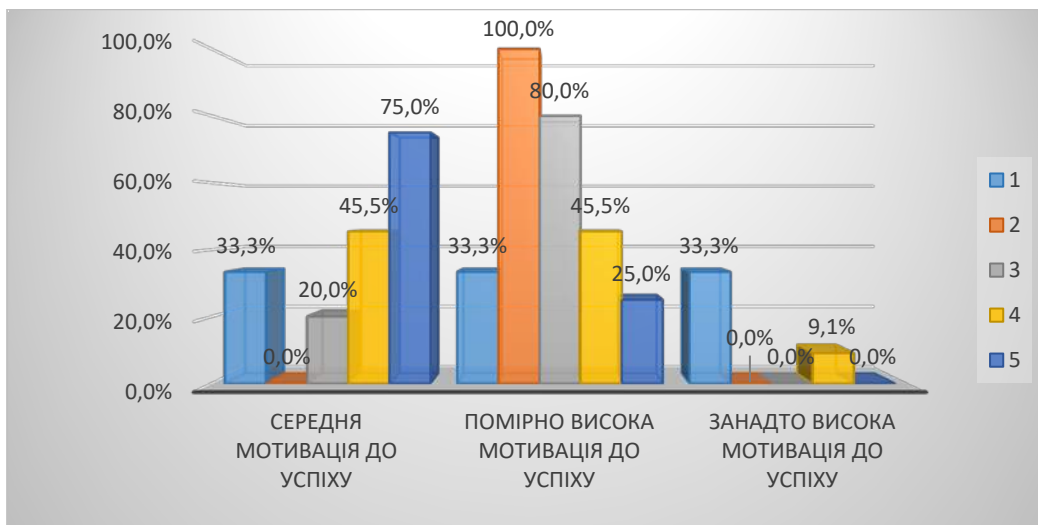

Рис. 2. Результати мотивації до успіху у студентів різних років навчання

У всіх досліджуваних здобувачів освіти другого року навчання була виявлена помірно висока мотивація до успіху, що може бути зумовлено поєднанням їхнього інтересу до психології, бажанням розвиватися професійно, отриманням підтримки та їхньої саморегуляції. На цьому етапі навчання студенти вже мають базові знання про психологію та починають більш глибоко досліджувати цю галузь. Їхні знання розширюються, і, відповідно, воно можуть підтримувати інтерес і мотивацію до успіху. На другому році навчання здобувачі вищої освіти зазвичай мають більшу усвідомленість про свою майбутню професійну кар'єру. Вони можуть бути мотивовані покращувати свої навички, розвиватися в певних областях психології та досягати визнання у своїй професійній спільноті.

Досить значну роль у формуванні мотивації студентів відіграє підтримка та заохочення від викладачів та інших студентів. Якщо студенти відчувають, що їхні зусилля цінуються і вони отримують підтримку у своєму навчанні, це може підтримувати їхню мотивацію досягати успіху. Студенти на другому році навчання можуть бути більш самостійними та самомотивованими. Вони розвивають навички саморегуляції, вміння планувати свій час, ставити перед собою цілі та мобілізувати внутрішні ресурси для досягнення успіху.

Кожен п'ятий студент третього курсу виявив середню мотивацію до успіху що можна пов'язати з індивідуальними особливостями, зовнішніми факторами або внутрішніми обставинами. Чотири з п'яти студентів показали помірно високу мотивацію до успіху, що зумовлено зростаючим інтересом до психології, поглибленням знання та досвіду, що може підвищити їхній рівень впевненості і мотивації досягнути успіху в психологічній роботі; впливу середовища та спілкування, обмін ідеями, спільна робота та підтримка можуть стимулювати їх досягнення успіху та підвищувати їхню мотивацію, самоактуалізацію та саморозвиток; вони можуть володіти внутрішнім прагненням до досягнення успіху та самореалізації, що підтримує їхню мотивацію.

Щодо здобувачів вищої освіти четвертого курсу, то були виявлені такі результати: 45,5% студентів-психологів четвертого року навчання мають середній рівень мотивації, 45,5% студентів помірно високий рівень мотивації до успіху, та 9,1% студентів-психологів – занадто високий рівень мотивації до успіху. Розподіл мотивації до успіху серед студентів-психологів четвертого року навчання може бути зумовлений декількома чинниками. Перший з них ми вбачаємо у рості професійних амбіцій, так, як на цьому етапі навчання студенти вже мають певний досвід та знання у галузі психології, що може збуджувати їхнє бажання досягнути успіху. Вони можуть бути стимульовані перспективами розвитку кар'єри та досягнення високих результатів у своїй професійній діяльності. По-друге: зростає зацікавленість у власній професійній галузі: студенти-психологи четвертого року навчання, які виявляють середній або помірно високий рівень мотивації, ймовірно, мають зацікавленість і пристрасть до психології. Вони вбачають у професії психолога своє покликання та відчувають задоволення від роботи з людьми і можливості надання їм допомоги. По-третє, такі результати можуть бути зумовлені зовнішніми стимулами та мотиваторами, такими як вплив викладачів, конкуренція між студентами, бажання задовольнити очікування батьків або свого оточення. Ці стимули можуть стимулювати студентів до досягнення високих результатів і підвищення мотивації до успіху. І по-четверте, на такий розподіл результатів може впливати індивідуальність кожного здобувача вищої освіти, тобто, кожна особистість має свої унікальні мотиваційні чинники, цінності та цілі, які можуть впливати на їхню мотивацію до успіху.

Дослідження студентів п'ятого курсу дало можливість виявити такі результати: 75% студентів-психологів мають середній рівень мотивації, 25% студентів помірно високий рівень мотивації до успіху, занадто високий та низький рівень мотивації до успіху серед здобувачів освіти п'ятого року навчання виявлено не було. Що може бути зумовлено кількома можливими причинами, а саме: 1) студенти, які знаходяться на п'ятому році навчання, можуть мати більш реалістичну перспективу на свої професійні цілі та досяжність успіху. Вони можуть бути більш свідомі до обмежень і вимог

професії, що сприяє більш збалансованому рівню мотивації; 2) завершення п'ятого року навчання може призводити до зміни пріоритетів студентів. Вони можуть більше зосереджуватися на завершенні своєї освіти та отриманні диплома, ніж на високому рівні мотивації до успіху; 3) якщо студенти-психологи п'ятого року навчання досягли певних академічних і професійних успіхів протягом свого навчання, вони можуть відчувати задоволення та внутрішню мотивацію. Це може бути пов'язано з реалізацією своїх зусиль та отриманням визнання віднесеними до цього рівня мотивації; 4) кожна особистість має свої унікальні мотиваційні чинники і деякі студенти можуть проявляти середній рівень мотивації, враховуючи їхні особисті цінності, інтереси та природні схильності.

Враховуючи ці чинники, можна припустити, що студенти-психологи п'ятого року навчання мають стабільну середню мотивацію, яка дозволяє їм виконувати свої професійні обов'язки та завершувати навчання з задоволенням.

У наступному етапі дослідження ми мали за мету з'ясувати, яка домінуюча мотивація здобувачів вищої освіти співвідноситься з високою мотивацією до успіху та які змінні на це впливають.

Результат дисперсійного аналізу показав, що існує залежність мотивації до успіху, домінуючої мотивації та статевої приналежності ($P=0,000$). При високій мотивації до успіху спостерігається вибір діагностичної теми «Гроші» жінками – майбутніми психологами (рис.3).

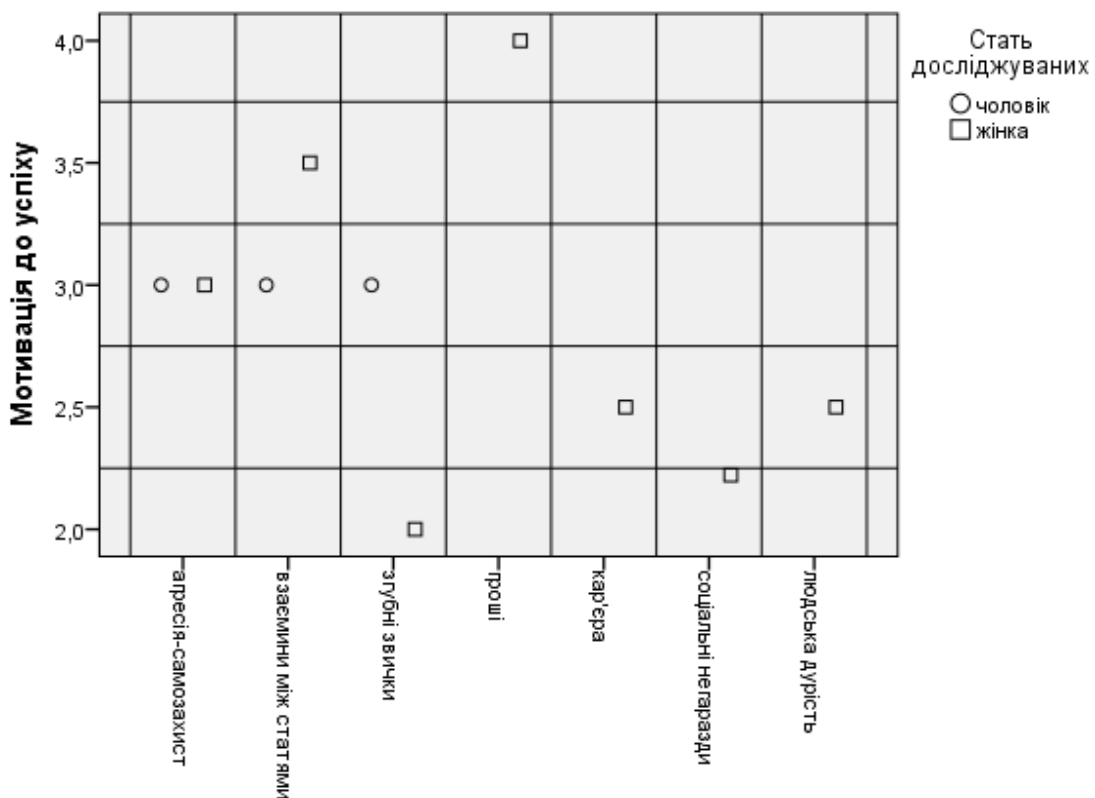

Рис. 3. Вплив високої мотивації до успіху на домінуючу мотивацію з врахуванням статі досліджуваних

Цей вибір може бути виправданим наступними причинами: жінка-психолог проявляє сильне прагнення до досягнення успіху в своїй професійній діяльності. Вона може мати високі стандарти та амбіції, і бути мотивованою до досягнення високих результатів у своїй роботі. Також для жінки-психолога важливо мати фінансовий успіх і матеріальне благополуччя. Вона може бути мотивованою до отримання високооплачуваної роботи, досягнення фінансової стабільності або забезпечення комфортного життя. Жінка-психолог може мати свої унікальні мотиваційні потреби та цілі, які пов'язані зі статевою ідентичністю та соціальним контекстом. Отже, ці характеристики вказують на те, що жінка-психолог проявляє високу мотивацію до успіху, пріоритетним є її фінансовий успіх, а стать може впливати на її унікальні мотиваційні потреби.

Результат дисперсійного аналізу показав, що існує залежність мотивації до успіху, домінуючої мотивації та форми навчання ($P < 0,01$). Здобувачі вищої освіти з високою мотивацією до успіху навчаються на заочній формі навчання та обрали такі діагностичні теми, як «взаємини між статями» та «гроші» (рис.4).

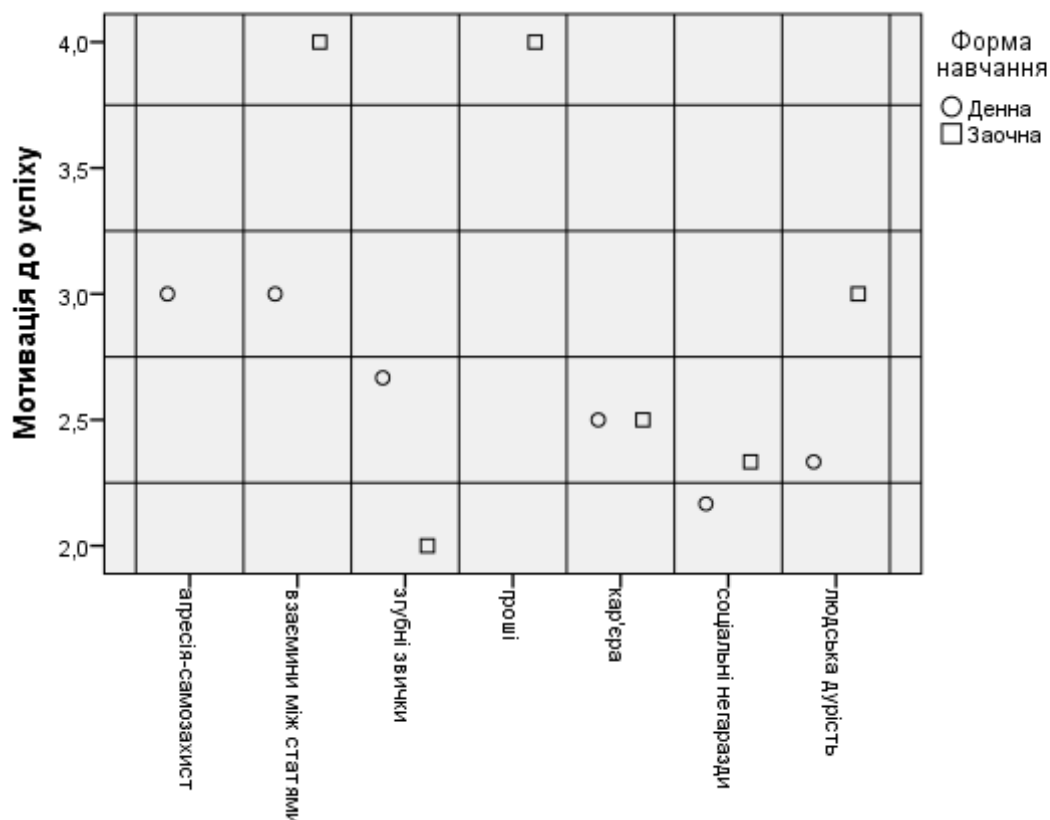

Рис.4. Вплив високої мотивації до успіху на домінуючу мотивацію з врахуванням форми навчання

Це можна пов'язати з тим, що вибір професії студентами-психологами заочної форми навчання є надзвичайно цілеспрямованим, вони чітко уявляють мету здобуття знань у процесі навчання, деякі з них можуть відкривати свої практики та займатися паралельно з навчанням у вузі інформальним та неформальним здобуттям освіти психолога. Отже, ці здобувачі освіти можуть

бути сильно націлені на досягнення своїх навчальних цілей, мають внутрішню потребу в досягненні високих результатів та проявляють наполегливість у виконанні своїх обов'язків, надихаються на досягнення своїх навчальних цілей та прагнуть до професійного росту.

При високій мотивації до успіху та визначеній домінуючій мотивації «взаємини між статями», у студентів-психологів заочної форми навчання, може бути сильно розвинута мотивація стосовно взаємин з іншими студентами, спілкування та взаємодії у групі. Вони можуть проявляти інтерес до співробітництва, колективної роботи та прагнення до побудови позитивних взаємин з оточуючими. Ці характеристики можуть вказувати на те, що вони можуть бути налаштовані на активну співпрацю та взаємодію з іншими студентами, що сприяє побудові позитивного навчального середовища.

При високій мотивації до успіху та визначеній домінуючій мотивації «гроші» у студентів-психологів заочної форми навчання може бути сильно розвинута мотивація, пов'язана з фінансовими аспектами. Вони можуть відчувати значну зацікавленість у заробітку, доходах і фінансовій стабільності, прагнути до успіху в своїй професії і одночасно мати інтерес до економічних можливостей, які ця професія може їм надати.

Також дисперсійний аналіз дозволив виявити залежність мотивації до успіху, домінуючої мотивації та року навчання ($P < 0,05$). Найвищий рівень мотивації до успіху показали студенти першого та четвертого курсу, і, відповідно, вони обрали діагностичні теми «взаємини між статями» та «гроші» (рис.5). Можливі причини цього вибору вбачаємо в наступних спостереженнях:

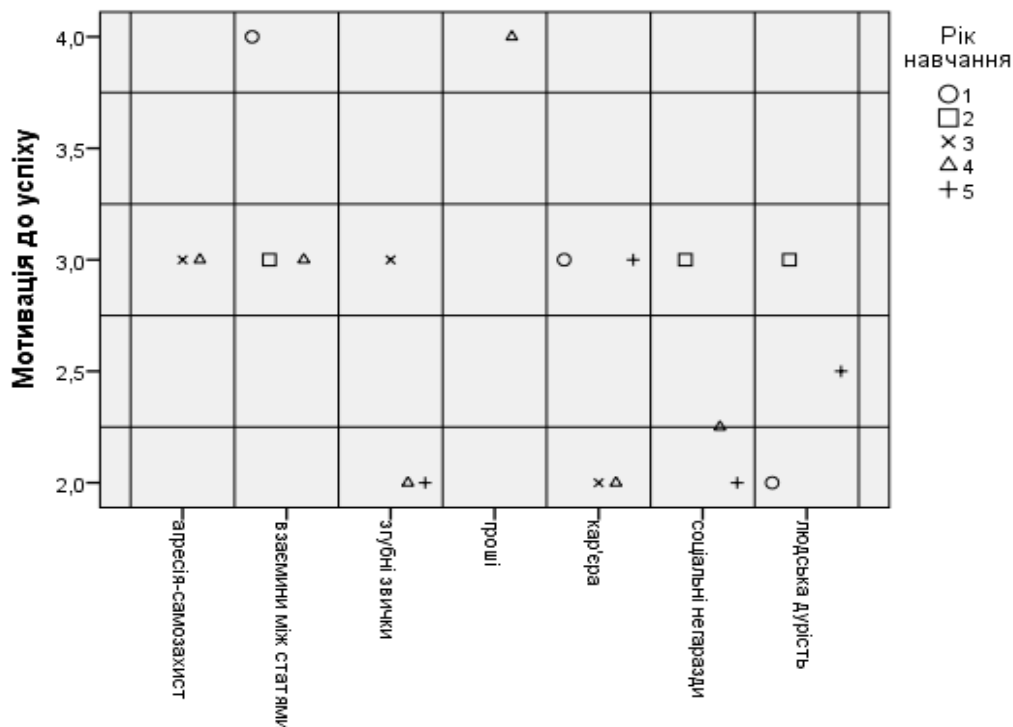

Рис.5. Вплив високої мотивації до успіху на домінуючу мотивацію з врахуванням року навчання

Студенти-психологи на першому році навчання можуть проявляти сильну мотивацію до досягнення успіху. На цьому етапі їхнього навчання вони можуть бути енергійними, амбітними та мають високі стандарти щодо своїх академічних досягнень і професійного росту. Вибір домінуючої мотивації «взаємини між статями» пов'язуємо з високим інтересом до взаємин між ними. Вони можуть бути зацікавлені у розумінні психологічних аспектів міжособистісних взаємин, гендерних ролей, комунікації та конфліктів між статями. Така мотивація може підкреслювати їхню соціальну свідомість та інтерес до розуміння взаємодії між статями в психологічному контексті. Здобувачі вищої освіти можуть бути зацікавлені у вивченні психології статевих взаємин, гендерної психології та соціальних аспектів статевої ідентичності. Вплив цієї залежності може відобразитися у їхньому навчанні, дослідницькій роботі та інших аспектах академічного життя.

Щодо студентів четвертого курсу, то сильну мотивацію до успіху можна пов'язати із закінченням здобуття вищої освіти та здобуття освітнього рівня «бакалавр». Під час цього етапу навчання вони можуть бути більш свідомими своїх академічних та професійних цілей, ставити вимогливіші завдання для себе і активно працювати над їх досягненням. При виборі домінуючої мотивації «гроші» у студентів-психологів на четвертому році навчання може спостерігатися висока зацікавленість у фінансових аспектах. Вони можуть розуміти, що успішна кар'єра в психології може приносити фінансову стабільність. Тому, мотивація «гроші» може бути домінуючою і впливати на їх вибори та майбутні кар'єрні шляхи. Отже, студенти-психологи на четвертому році навчання проявляють високу мотивацію до успіху, спрямовану на досягнення професійного росту. Водночас, вони також мають значний інтерес до фінансових аспектів своєї майбутньої кар'єри. У їхніх рішеннях та виборах може враховуватися баланс між досягненням успіху та фінансовим благополуччям у психологічній професії.

Висновки. Студенти-психологи, які усвідомлюють свої мотиваційні чинники та як вони впливають на їхню продуктивність, можуть розробляти ефективніші стратегії навчання та розвитку своєї професійної кар'єри. Розуміння залежностей між мотивацією до успіху та домінуючою мотивацією може допомогти студентам-психологам у визначенні своїх сильних та слабких сторін, розвитку особистісного потенціалу та досягненні більш високих результатів у навчанні та роботі.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у дослідженні інших мотиваційних чинників професійної діяльності та розробці програми сприяння розвитку мотивації студентів-психологів у післявоєнний період.

Література:

1. Dweck, C. S. Motivational processes affecting learning. *American Psychologist*, 41, 1986. 1040-1048.
2. Atkinson, J.M. *An introduction to motivation*. New York: van Nostrand, 1964. 344 p.

Журнал «Перспективи та інновації науки»
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)
№ 4(38) 2024

3. Maslow A. H. A Theory of Human Motivation. Classics in the History of Psychology An internet resource developed by Christopher D. Green. York University, Toronto, Ontario Originally Published in Psychological Review, 50, 1943. 370-396. <http://psychclassics.yorku.ca/Maslow/motivation.htm>

4. Skinner, B. E. Behavior of organisms. New York: Appleton, 1938.

5. Skinner, B. E. The steep and thorny way to a science of behavior. American Psychologist, 30, 1975. 42-49.

6. Deci, E.L. Intrinsic motivation. New York: Plenum Publishing Co. Japanese Edition, Tokyo: Seishin Shobo, 1975.

7. Ryan, R. M., & Deci, E. L. Self-determination theory: Basic psychological needs in motivation, development, and wellness. The Guilford Press, 2017. <https://doi.org/10.1521/978.14625/28806>

8. Dweck, C. S. Mindset: The new psychology of success. Random House, 2006.

References:

1. Dweck, C. S. Motivational processes affecting learning. American Psychologist, 41, 1986. 1040-1048.

2. Atkinson, J.M. An introduction to motivation. New York: van Nostrand, 1964. 344 p.

3. Maslow A. H. A Theory of Human Motivation. Classics in the History of Psychology An internet resource developed by Christopher D. Green. York University, Toronto, Ontario Originally Published in Psychological Review, 50, 1943. 370-396. <http://psychclassics.yorku.ca/Maslow/motivation.htm>

4. Skinner, B. E. Behavior of organisms. New York: Appleton, 1938.

5. Skinner, B. E. The steep and thorny way to a science of behavior. American Psychologist, 30, 1975. 42-49.

6. Deci, E.L. Intrinsic motivation. New York: Plenum Publishing Co. Japanese Edition, Tokyo: Seishin Shobo, 1975.

7. Ryan, R. M., & Deci, E. L. Self-determination theory: Basic psychological needs in motivation, development, and wellness. The Guilford Press, 2017. <https://doi.org/10.1521/978.14625/28806>

8. Dweck, C. S. Mindset: The new psychology of success. Random House, 2006.